

L'atzarosa vida d'Aurembiaix, l'última comtessa d'Urgell

Autor: Marc Pons

Data de publicació: 20-11-2022

La comtessa que intentà complir amb la missió marcada pel destí dels Urgell, però fou traïda per tothom.

Toledo, any 1220. Fa 794 anys. Elvira Núñez de Lara, vídua d'Ermengol VIII, comte independent d'Urgell (1158-1209); moria a l'exili, i la seva única filla Aurembiaix es convertia en la primera comtessa titular de la història del petit comtat pirinenc. El comtat d'Urgell, fundat quatre segles i mig abans (785) durant l'etapa expansiva carolíngia que culminaria amb la creació de la Marca de Gòtia (757-801); no havia estat absorbit, encara, pel casal de Barcelona. Però els conflictes successoris interns l'havien abocat a una crisi colossal que amenaçava la seva supervivència. Aurembiaix es va rebel·lar contra tots els elements que qüestionaven la seva capacitat per raó de gènere i va viure una atzarosa existència que no evitaria que es convertís en la darrera comtessa de la nissaga fundacional.

Qui era i d'on venia Aurembiaix?

Aurembiaix era la dotzena generació de la nissaga hereditària (els comtes precedents eren de càrrec nominatiu), creada per Guifré el Pilòs, comte carolíngi d'Urgell (870-897) i de Barcelona, Girona i Osona (878-897). Per tant, Aurembiaix era una Bel·lònida; però era membre d'una branca menor: Borrell II, net de Guifré i artífex de la primera independència (987) havia dividit el seu patrimoni entre els seus fills Ramon Borrell, que heretaria el conglomerat Barcelona-Girona-Osona; i Ermengol, que heretaria Urgell, governaria com a Ermengol I i seria l'iniciador de la nissaga privativa —separada del tronc comú barceloní— (992). Durant el primer segle (992-1097), Barcelona i Urgell van rivalitzar pel lideratge català; però al mateix temps, van promoure grans empreses militars conjuntes, que serien decisives per la conquesta de la Catalunya Nova.

Mapa dels comtats catalans (segle XII). Font Enciclopèdia.

Aquell equilibri s'acabaria trencant durant els governs de Ramon Berenguer III a Barcelona (1097-1131) i d'Ermengol VI a Urgell (1102-1154). El barceloní tenia una ideologia bel·licista molt marcada (no debades, era fill de la “vikinga” Mafalda de Pulla); i seria l'impulsor d'una expansió territorial que projectaria els dominis de Barcelona fins a la ratlla del riu Segre. Aquest moviment volia matar —i mataria— dos pardals d'un tret. El comtat de Barcelona acabaria tallant la progressió expansiva del regne d'Aragó que, seguint el curs de l'Ebre, es dirigia cap a la Mediterrània. I tallaria, també, la projecció del comtat d'Urgell cap a les planes de Lleida i cap al Camp de Tarragona. A partir de la conquesta barcelonina de la plana de Lleida i la fundació de Cervera (1026), Tàrraga (1056) i Bellpuig (1079); la balança es va inclinar cap al costat de Barcelona.

La guerra civil urgellenca

Durant aquella mateixa època Ermengol IV havia fundat Agramunt (1070) i havia restaurat Guissona —l'antiga lesso romana— (1072). Ermengol V havia guanyat i havia mort a Mollerussa —antic latifundi romanovisigòtic— (1102). I Ermengol VI havia conquerit Balaguer (1105) i hi havia establert la capital comtal. Però Urgell no va poder superar el corredor barceloní i el seu futur va quedar més que compromès. Passats cent anys, amb la mort d'Ermengol VIII (1209), es va obrir la caixa dels trons; i Urgell es va veure abocat a una guerra civil. Per una banda, Elvira (la vídua-regent) i la petita Aurembiaix; que únicament tenien el suport dels parents castellans. I per una altra, Guerau d'Àger, nebot —per banda materna— del difunt comte; molt ben relacionat amb la cancelleria de Barcelona i amb el suport de les elits urbanes del comtat.

Guerau, Elvira, Aurembiaix i Guillem

Guerau es va apoderar del comtat amb relativa rapidesa (1209-1210). I Elvira i Aurembiaix es van refugiar, primer a Lleida —al barri jurisdiccional d'Urgell—, i, quan la situació va ser insostenible, es van exiliar a Toledo. Durant anys (1209-1220); Jaume I, que havia rebut el jurament de vassallatge d'Ermengol VIII i estava obligat a defensar la causa d'Aurembiaix, se'n va rentar les mans. Però, amb la mort d'Elvira, la filla i legítima hereva va prendre la iniciativa. En aquella llarga “travessa del desert”, menyspreada i injuriada per la seva condició de gènere, només comptaria amb el suport del seu padrastre, Guillem de Cervera; segon marit de la difunta Elvira, i a qui ella anomena “pater meo” (pare meu). Guillem va reobrir el conflicte armat i va hostilitzar Guerau. Però la gestió política va ser iniciativa d'Aurembiaix.

Què va fer Aurembiaix?

Aurembiaix va reunir tot el valor que tenia i el que li faltava, i se'n va anar a Barcelona a negociar amb la cancelleria de Jaume I. No era fàcil, perquè als parents Bel·lònida ja els hi estava bé tot plegat. Durant generacions, els Urgell s'havien casat a Castella per esquivar l'asfixiant pressió barcelonina. I això, en aquell moment, li passava factura a Aurembiaix. Però la jove comtessa no es va arronsar, i fent gala de la determinació que la guiava es va oferir en matrimoni a Jaume I (que ja estava casat amb Elionor de Castella). Les cròniques no revelen els detalls d'aquella negociació; però, aparentment, va transcendir de les taules de la cancelleria a l'alcova reial. Jaume (Montpeller, 1208) i Aurembiaix (Balaguer, 1196) no es van casar mai, però van mantenir una tòrrida i llarga relació que tenia el seu origen en aquells dies de pactes.

Representació de la dama que sotmet l'enamorat (segle XIII). Font British Museum.

Què va aconseguir Aurembiaix?

Aurembiaix va demostrar que era una dona de recursos. Després de set anys (1221-1228) Jaume I va assumir les seves tesis i l'usurpador Guerau va ser desnonat —per les tropes del comte barceloní— del setial comtal urgellenc. Però, a canvi, va haver de cedir importants compensacions: el barri jurisdiccional urgellenc de Lleida (una tercera part de la ciutat, que havia obtingut el seu avantpassat Ermengol VI per la seva col·laboració en la conquesta barcelonina de 1149); i la imposició del matrimoni amb Pere de Portugal (un oncle de Jaume I que havia participat en una conspiració i que havia sortit espetegat de Lisboa). Pere (Coimbra, 1187) sobreviuria a Aurembiaix (morta el 1231); heretaria el comtat; i en deute etern amb Jaume, li vendria Urgell. Amb aquesta jugada, Barcelona convertia el seu antic rival, Urgell, en un simple satèl·lit.

Podeu llegir l'article original al següent enllaç: https://www.elnacional.cat/ca/cultura/atzarosa-vida-aurembiax-ultima-comtessa-urgell_915930_102.html